



O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali



2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY TRANSVERSAL KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK TEKNOLOGIYASI

Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi

Qo'qon universiteti

"Pedagogika va psixologiya" kafedrası tayanch doktoranti

+998901663659

maftunaxonjaloliddinova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyaning mazmuni, bosqichlari, metodlari va didaktik ta'minoti yoritilgan. Pedagogik texnologiya diagnostik-motivatsion, mazmuniy-kognitiv, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholash bosqichlari asosida tashkil etilib, tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy va shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini integrativ rivojlantirishga yo'naltirilgan. Tadqiqotda texnologiyaning metodologik asoslari, pedagogik shart-sharoitlari va amaliy qo'llash imkoniyatlari asoslangan.

Kalit so'zlar: bo'lajak tarbiyachi, kasbiy transversal kompetensiya, pedagogik texnologiya, tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik, media va axborot savodxonligi, pedagogik shart-sharoitlar, didaktik ta'minot.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ТРАНСВЕРСАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Аннотация. В статье представлены содержание, этапы, методы и дидактическое обеспечение педагогической технологии, направленной на развитие профессиональных трансверсальных компетенций будущих педагогов. Структура технологии включает диагностико-мотивационный, содержательно-когнитивный, деятельностно-практический и рефлексивно-оценочный этапы; особое внимание уделяется интегративному развитию критического и инновационного мышления, личностных и межличностных навыков, качеств глобального гражданина, а также медиаинформационной грамотности. В работе обоснованы методологические основы, педагогические условия и возможности практического применения данной технологии.

Ключевые слова: будущий педагог, профессиональная трансверсальная компетенция, педагогическая технология, критическое и инновационное мышление, личностные навыки, межличностные навыки, глобальное гражданство, медиаинформационная грамотность, педагогические условия, дидактическое обеспечение.

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR DEVELOPING THE PROFESSIONAL TRANSVERSAL COMPETENCIES OF FUTURE EDUCATORS

Abstract. This article outlines the content, stages, methods, and didactic support of a pedagogical technology aimed at developing the professional transversal competencies of future educators. The pedagogical technology is structured around diagnostic-motivational, content-cognitive, activity-practical, and reflexive-evaluative stages, focusing on the integrative development of critical and innovative thinking, personal and interpersonal skills, global citizenship, and media and information literacy. The study substantiates the methodological foundations, pedagogical conditions, and practical application possibilities of this technology.

Keywords: future educator, professional transversal competence, pedagogical technology, critical and innovative thinking, personal skills, interpersonal skills, global citizenship, media and information literacy, pedagogical conditions, didactic support.

KIRISH

Bugungi kunda pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarning zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorligini ta'minlash, ularda turli vaziyatlarda samarali harakat qilish, mustaqil qaror qabul qilish, hamkorlikda ishlash, axborotni tanqidiy tahlil qilish hamda o'z faoliyatini refleksiv baholash imkonini beruvchi kompetensiyalarni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish ularning tanqidiy va innovatsion fikrlashi, shaxsiy va shaxslararo ko'nikmalari, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasida pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlash tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-iyundagi PQ-289-son "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, pedagogik ta'lim yo'nalishlarini takomillashtirish va ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etishga

qaratilgan vazifalar belgilangan. Mazkur vazifalar bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida ularning kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan transversal kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish zaruratini kuchaytiradi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-son "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini kredit-modul tizimi asosida tashkil etish, ta'lim dasturlarini takomillashtirish, o'quv jarayonini rejalashtirish va ta'lim sifatini ta'minlash masalalari belgilangan. Ushbu talablar talabaning mustaqil ta'lim faoliyatini kuchaytirish, individual ta'lim trayektoriyasini shakllantirish va o'quv jarayonida faol ishtirokini ta'minlash bilan bir qatorda, bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun ham keng pedagogik imkoniyatlar yaratadi.

Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy faoliyati faqat nazariy bilimlarni egallash bilan cheklanmaydi. Ularning kelgusidagi pedagogik faoliyati bolalar bilan samarali muloqot o'rnatish, ota-onalar va pedagogik jamoa bilan hamkorlik qilish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammolarga ijodiy yechim topish, axborot resurslaridan maqsadli foydalanish, kasbiy faoliyatini mustaqil boshqarish va o'z faoliyati natijalarini reflektiv baholashni taqozo etadi. Shu jihatdan kasbiy transversal kompetensiyalar bo'lajak tarbiyachining turli kasbiy-pedagogik vaziyatlarda samarali faoliyat yuritishini ta'minlovchi muhim integrativ sifat sifatida namoyon bo'ladi.

Bo'lajak tarbiyachilarning mazkur kompetensiyalarini rivojlantirish esa o'quv jarayonini an'anaviy bilim berishga yo'naltirilgan yondashuv bilangina tashkil etishdan ko'ra, kompetensiyaviy, talaba-markazlashgan, faoliyatga yo'naltirilgan va tizimli yondashuvlarni o'zaro uyg'unlashtirishni talab qiladi. Bunda ta'lim mazmuni, pedagogik metodlar, kasbiy vaziyatlar, raqamli-didaktik vositalar, mustaqil ta'lim va

refleksiv faoliyatni yagona pedagogik texnologiya doirasida tashkil etish alohida ahamiyat kasb etadi.

Shu asosda mazkur tadqiqotda bo'lajak tarbiyachilarning tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini maqsadli va bosqichma-bosqich rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyaning mazmuni, tuzilishi va uni amalga oshirish mexanizmlarini ilmiy-pedagogik jihatdan asoslash ko'zda tutilgan.

ADABIYOTLAR SHARHI

Transversal kompetensiyalar zamonaviy ta'limda shaxsning turli kasbiy va ijtimoiy vaziyatlarda samarali faoliyat yuritishini ta'minlovchi muhim kompetensiyalar sifatida qaraladi. UNESCOning Osiyo-Tinch okeani mintaqasiga bag'ishlangan tadqiqotlarida transversal kompetensiyalar tarkibida tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxslararo ko'nikmalar, shaxsiy ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligi kabi yo'nalishlar ajratib ko'rsatilgan. Mazkur yondashuv bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligida faqat maxsus bilimlarni emas, balki turli pedagogik vaziyatlarda qo'llanadigan universal va kasbiy ahamiyatga ega ko'nikmalarni ham rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

B. Trilling va C. Fadelning "21st Century Skills: Learning for Life in Our Times" asarida XXI asr ta'limida tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, kommunikatsiya, hamkorlik, axborot va media savodxonligi hamda moslashuvchanlik kabi ko'nikmalarning ahamiyati yoritilgan. Mazkur qarashlar bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda bilimlarni o'zlashtirish bilan bir qatorda, ularni amaliy vaziyatlarda qo'llash, muammolarni mustaqil hal etish va hamkorlikda faoliyat yuritish imkoniyatlarini shakllantirish zarurligini asoslashga xizmat qiladi.

Mahalliy tadqiqotlarda ham pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. G. Xoliqulovning "Pedagogning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish" nomli o'quv qo'llanmasida pedagogning

kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bog'liq nazariy va amaliy masalalar yoritilgan. Ushbu tadqiqot bo'lajak pedagogning kasbiy tayyorgarligini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish zarurligini ko'rsatishi bilan tadqiqotimiz uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

S.O'. Sharifzoda o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda integrativ yondashuvdan foydalanish mexanizmlarini tadqiq etgan. Muallif tomonidan kompetensiyalarni shakllantirishda integrativ yondashuv masalasining o'rganilishi turli kompetensiyalarni bir-biridan ajratilgan holda emas, balki o'zaro aloqadorlikda rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur yondashuv bo'lajak tarbiyachilarning tanqidiy va innovatsion fikrlashi, shaxsiy va shaxslararo ko'nikmalari, global fuqaroligi hamda media va axborot savodxonligini o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirish nuqtayi nazaridan ahamiyatlidir.

N.M. Quchqorovanning "Pedagogik kasbiy kompetentligi va kreativlik" darsligida pedagogik kasbiy kompetentlik va kreativlik masalalari yoritilgan. Pedagogning kasbiy faoliyatida kreativ yondashuv, yangicha fikrlash va pedagogik vaziyatlarga mos yechimlarni ishlab chiqish zarurati bo'lajak tarbiyachilarning tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish bilan bevosita bog'liqdir. Shu jihatdan mazkur manba bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning mazmuniy asoslarini belgilashda muhim ilmiy-metodik manbalardan biri hisoblanadi.

N.S. Sayidovanning "Pedagogik faoliyatda raqamli kompetensiyalar" o'quv-uslubiy majmuasida pedagogik faoliyatda raqamli kompetensiyalarni shakllantirish va ulardan foydalanish masalalari yoritilgan. Bugungi raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiyachilarning axborotni izlash, saralash, undan pedagogik maqsadlarda foydalanish hamda raqamli vositalarni ta'lim jarayoniga tatbiq eta olish imkoniyatlarini rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Bu jihatlar tadqiqotimizda media va axborot savodxonligini

kasbiy transversal kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi sifatida qarashga asos bo'ladi.

H.T. Omonov, N.X. Xo'jayev, S.A. Madyarova va E.U. Eshchonovlarning "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat" darsligida pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish, ta'limning metod va vositalarini maqsadga muvofiq tashkil etish hamda pedagogik mahoratni rivojlantirish masalalari yoritilgan. Mazkur yondashuv pedagogik texnologiyani belgilangan maqsad, mazmun, metod, vosita va natijalarning o'zaro bog'langan tizimi sifatida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Bu esa bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik texnologiyasini ishlab chiqishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar pedagoglarning kasbiy kompetentligi, kreativligi, raqamli kompetensiyalari, tayanch kompetensiyalarni integrativ rivojlantirish hamda pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalarining alohida yo'nalishlarda o'rganilganligini ko'rsatadi. Biroq bo'lajak tarbiyachilarning tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini yagona tizimda, maqsadli va bosqichma-bosqich rivojlantirishga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik texnologiya masalasi alohida tadqiqot obyekti sifatida yetarli darajada yoritilmagan. Shu sababli bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik texnologiyasini ishlab chiqish va uning tarkibiy elementlarini ilmiy asoslash zarurati yuzaga keladi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot metodologiyasi bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyani ishlab chiqish va uning tarkibiy tuzilishini ilmiy asoslashga qaratildi. Tadqiqotda kompetensiyaviy, talaba-markazlashgan, faoliyatga yo'naltirilgan va tizimli yondashuvlar metodologik asos sifatida belgilandi. Ushbu yondashuvlar bo'lajak

tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini faqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklamasdan, ularning kasbiy-pedagogik vaziyatlarda mustaqil fikrlashi, hamkorlikda ishlashi, qaror qabul qilishi, axborot bilan ishlashi va o'z faoliyatini refleksiv baholashini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida tizimlilik va izchillik, ilmiylik, faollik va mustaqillik, nazariya va amaliyot birligi tamoyillariga tayanildi. Mazkur tamoyillar pedagogik texnologiyaning maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari, tashkiliy shakllari hamda baholash jarayonini o'zaro bog'liq holda tashkil etish imkonini berdi.

Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik texnologiyasi to'rt bosqich asosida ishlab chiqildi: diagnostik-motivatsion, mazmuniy-kognitiv, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholash. Diagnostik-motivatsion bosqichda talabalarning mavjud tayyorgarlik darajasi, kasbiy qiziqishi va motivatsion yo'nalganligini aniqlash ko'zda tutildi. Mazmuniy-kognitiv bosqichda kasbiy transversal kompetensiyalarning mohiyati, tarkibi va kasbiy ahamiyatiga oid bilimlarni shakllantirishga e'tibor qaratildi. Faoliyatli-amaliy bosqichda esa talabalarning egallagan bilimlarini kasbiy-pedagogik vaziyatlarda qo'llashi, muammolarni tahlil qilishi, hamkorlikda ishlashi va amaliy yechim ishlab chiqishi ta'minlandi. Refleksiv-baholash bosqichida talabalarning o'z faoliyati va erishilgan natijalarni tahlil qilishi, o'z-o'zini baholashi hamda keyingi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashi nazarda tutildi.

Pedagogik texnologiyani amalga oshirish jarayonida keys-stadi, loyiha metodi, brainstorming, munozara, debat, pedagogik vaziyatlar tahlili, refleksiv tahlil va rol o'yinlari metodlaridan foydalanildi. Mazkur metodlar talabalarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshirish, mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, kasbiy muammolarga ijodiy yondashish va o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritish ko'nikmalarini takomillashtirishga yo'naltirildi.

Pedagogik texnologiyaning didaktik ta'minoti sifatida "Umumiy pedagogika" va "Bolalarning ijtimoiy moslashuvi" o'quv qo'llanmalari, "Umumiy pedagogika fanini

o'qitishda qo'llaniladigan interfaol metodlar" o'quv-uslubiy qo'llanmasi, "Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik texnologiyasi" maxsus kursi, elektron platforma, pedagogik keyslar, loyiha topshiriqlari, refleksiv kundaliklar, elektron portfolio va diagnostik topshiriqlardan foydalanish ko'zda tutildi.

Tadqiqotda bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalari tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligi yo'nalishlari asosida tizimlashtirildi. Ularning rivojlanganlik darajasini aniqlashda motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyatli va refleksiv mezonlardan foydalanildi.

Tadqiqot metodlari sifatida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik kuzatish, modellashtirish, pedagogik loyihalash va diagnostik metodlardan foydalanildi. Mazkur metodlar pedagogik texnologiyaning mazmuni, bosqichlari, metodlari, vositalari va didaktik ta'minotini o'zaro bog'liq holda ishlab chiqish imkonini berdi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijasida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik texnologiya ishlab chiqildi. Mazkur texnologiya bo'lajak tarbiyachilarda tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini maqsadli, tizimli va bosqichma-bosqich rivojlantirishga qaratildi.

Ishlab chiqilgan pedagogik texnologiyaning mazmuni kompetensiyaviy, talaba-markazlashgan, faoliyatga yo'naltirilgan va tizimli yondashuvlarning o'zaro uyg'unligiga asoslandi. Texnologiyani amalga oshirishda tizimlilik va izchillik, ilmiylik, faollik va mustaqillik, nazariya va amaliyot birligi tamoyillari yetakchi metodik asos sifatida belgilandi. Mazkur yondashuv va tamoyillarning uyg'un qo'llanilishi bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini faqat bilimlarni o'zlashtirish bilan

cheklamasdan, ularni turli kasbiy-pedagogik vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirish imkonini berdi.

Pedagogik texnologiyaning amalga oshirish mexanizmi to'rtta o'zaro bog'langan bosqichdan tashkil topdi: diagnostik-motivatsion, mazmuniy-kognitiv, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholash bosqichlari. Birinchi bosqichda talabalarning dastlabki tayyorgarligi va kasbiy motivatsiyasi aniqlansa, ikkinchi bosqichda kasbiy transversal kompetensiyalarga oid nazariy bilimlar shakllantirildi. Uchinchi bosqichda egallangan bilim va ko'nikmalar kasbiy-pedagogik vaziyatlarda qo'llanildi, to'rtinchi bosqichda esa talabalarning o'z faoliyatini tahlil qilishi, natijalarni baholashi va keyingi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashi ta'minlandi.

Tadqiqot natijasida pedagogik texnologiyaning metodik tarkibi ham aniqlashtirildi. Unda keys-stadi, loyiha metodi, brainstorming, munozara, debat, pedagogik vaziyatlar tahlili, refleksiv tahlil va rol o'yinlaridan foydalanish maqsadga muvofiq deb belgilandi. Mazkur metodlar orqali talabalarni muammoli vaziyatlarga jalb etish, ularni mustaqil fikrlashga, qaror qabul qilishga, fikrini asoslashga, jamoada ishlashga va o'z faoliyatiga refleksiv munosabat bildirishga yo'naltirish imkoniyati yaratildi.

Pedagogik texnologiyaning didaktik ta'minoti ham kompleks tarzda shakllantirildi. Unga "Umumiy pedagogika" o'quv qo'llanmasi, "Bolalarning ijtimoiy moslashuvi" o'quv qo'llanmasi, "Umumiy pedagogika fanini o'qitishda qo'llaniladigan interfaol metodlar" o'quv-uslubiy qo'llanmasi, maxsus kurs, elektron platforma, pedagogik keyslar, loyiha topshiriqlari, refleksiv va diagnostik topshiriqlar kiritildi. Ushbu vositalarning birgalikdagi qo'llanilishi ta'lim mazmuni, metodlari va amaliy faoliyatning o'zaro bog'liqligini ta'minlashga xizmat qildi.

Shuningdek, bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zarur pedagogik shart-sharoitlar aniqlashtirildi. Ular qatoriga kompetensiyaviy va talaba-markazlashgan ta'lim muhitini yaratish, o'quv-metodik ta'minotni transversal kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirib takomillashtirish,

innovatsion va raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, pedagogik amaliyotni kasbiy vaziyatlar asosida tashkil etish hamda refleksiv va hamkorlikdagi faoliyatni tizimli yo'lga qo'yish kiritildi.

Natijada ishlab chiqilgan pedagogik texnologiya bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini alohida ko'nikmalar majmui sifatida emas, balki o'zaro bog'langan yaxlit kasbiy sifat sifatida rivojlantirishga imkon beruvchi pedagogik tizim sifatida shakllantirildi. Uning mazmuni, bosqichlari, metodlari, vositalari va didaktik ta'minotining o'zaro integratsiyasi mazkur texnologiyaning asosiy natijasi sifatida belgilandi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishda pedagogik texnologiyani yaxlit tizim sifatida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur kompetensiyalarni alohida ko'nikmalar sifatida emas, balki ta'lim mazmuni, metodlari, vositalari, kasbiy-pedagogik vaziyatlar va refleksiv faoliyat bilan uzviy bog'liq holda rivojlantirish muhimdir.

Pedagogik texnologiyaning diagnostik-motivatsion, mazmuniy-kognitiv, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholash bosqichlari kompetensiyalarni izchil rivojlantirish imkonini beradi. Keys-stadi, loyiha metodi, brainstorming, munozara, debat, pedagogik vaziyatlar tahlili, refleksiv tahlil va rol o'yinlaridan foydalanish esa talabalarning muammoni tahlil qilish, mustaqil qaror qabul qilish, hamkorlikda ishlash va o'z faoliyatini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyaning didaktik ta'minotiga o'quv qo'llanmalar, o'quv-uslubiy qo'llanma, maxsus kurs, elektron platforma, pedagogik keyslar, loyiha topshiriqlari, refleksiv topshiriqlarning kiritilishi auditoriya va mustaqil ta'lim faoliyatining o'zaro bog'liqligini ta'minlaydi.

Mazkur natijalar UNESCO tomonidan ilgari surilgan transversal kompetensiyalar tasnifi hamda B. Trilling va C. Fadelning XXI asr ko'nikmalariga oid qarashlari bilan

hamohangdir. Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan kompetensiyaviy, integrativ, kreativ va raqamli yondashuvlarning yoritilishi ham ishlab chiqilgan pedagogik texnologiyaning nazariy asoslarini mustahkamlaydi.

Tadqiqotning o'ziga xos jihati bo'lajak tarbiyachilarning tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy ko'nikmalar, shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini yagona pedagogik texnologiya doirasida o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirishga qaratilganligidir. Bu esa bo'lajak tarbiyachilarning zamonaviy kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorgarligini takomillashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijasida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiya ishlab chiqildi. Mazkur texnologiya diagnostik-motivatsion, mazmuniy-kognitiv, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholash bosqichlari asosida tashkil etilib, tanqidiy va innovatsion fikrlash, shaxsiy va shaxslararo ko'nikmalar, global fuqarolik hamda media va axborot savodxonligini integrativ rivojlantirishga xizmat qiladi.

1. Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Maktabgacha ta'lim yo'nalishida mazkur pedagogik texnologiyadan tizimli foydalanish.

2. Kasbiy-pedagogik fanlarda interfaol metodlar, pedagogik vaziyatlar va refleksiv topshiriqlar ulushini oshirish.

3. Maxsus kurs, elektron platforma va o'quv-metodik ta'minotdan kompleks foydalanishni yo'lga qo'yish.

Mazkur yondashuv bo'lajak tarbiyachilarning zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorgarligini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-iyundagi PQ-289-son "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
- [2] O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-son "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
- [3] UNESCO. *Assessment of Transversal Competencies: Policy and Practice in the Asia-Pacific Region*. Bangkok: UNESCO Bangkok Office, 2016.
- [4] Trilling B., Fadel C. *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco: Jossey-Bass, 2009.
- [5] Xoliqulova G. *Pedagogning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish: o'quv qo'llanma*. – Toshkent: Donishmand ziyosi, 2025. – 80 b. – B. 44–59.
- [6] Sharifzoda S.O'. *O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda integrativ yondashuvdan foydalanish mexanizmlari: monografiya*. – Toshkent: Bookmany print, 2022. – 126 b. – B. 24–38. ISBN 978-9943-8128-0-2.
- [7] Quchqorova N.M. *Pedagogik kasbiy kompetentligi va kreativlik: darslik*. – Toshkent: Bookmany print, 2022. – 260 b. – B. 5–18, 35, 57–73, 99. ISBN 978-9943-8095-7-4.
- [8] Sayidova N.S. *Pedagogik faoliyatda raqamli kompetensiyalar: o'quv-uslubiy majmua*. – Buxoro: Buxoro davlat universiteti, 2024. – 103 b. – B. 18–20.
- [9] Omonov H.T., Xo'jayev N.X., Madyarova S.A., Eshchonov E.U. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: darslik*. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2009. – 240 b. – B. 71–79, 91–97, 149–156. ISBN 978-9943-13-110-1.